

1698 (2022-2023) – Nr. 1
ingediend op 11 mei 2023 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Karin Brouwers en Johan Deckmyn

over het verslagmoment
van de Europese Raad van 23 en 24 maart 2023

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maike De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door Matthias De Moor	4
1.	Europese Raad	4
1.1.	Algemene situering	4
1.2.	Organisatorische aspecten	4
1.3.	Inhoudelijke elementen	5
1.3.1.	Overleg met de secretaris-generaal van de VN.....	5
1.3.2.	Chinabeleid van de EU	6
1.3.3.	Oekraïne	7
1.3.4.	Competitiviteit, economie en energie	10
1.3.5.	Overige punten	12
2.	Eurotop	13
II.	Bespreking.....	13
1.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	13
1.1.	Tussenkoms van Karin Brouwers	13
1.2.	Tussenkoms van Sofie Joosen	14
1.3.	Tussenkoms van Johan Deckmyn.....	15
2.	Antwoorden van Matthias De Moor.....	17
2.1.	Antwoorden op de vragen van Karin Brouwers.....	17
2.2.	Antwoorden op de vragen van Sofie Joosen.....	19
2.3.	Antwoorden op de vragen van Johan Deckmyn	21
	Gebruikte afkortingen	24

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme vond op 18 april 2023 een debriefing plaats over de Europese Raad van 23 en 24 maart 2023. Hierbij werd toelichting verschaft door Matthias De Moor, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de Europese Unie.

I. Inleidende uiteenzetting door Matthias De Moor

Door het paasreces ligt de Europese Raad waarover vandaag verslag wordt uitgebracht intussen al een kleine maand achter ons. *Matthias De Moor* zal zich dan ook niet beperken tot het louter debriefen van die Europese Raad, maar zal ook enige duiding geven bij wat zich sindsdien nog heeft afgespeeld op Europees niveau. En dat is behoorlijk wat. De Europese Raad was daarnaast ook gekoppeld aan een Eurotop waar ook een aantal interessante zaken aan bod zijn gekomen. Ook daarbij zal hij enige toelichting verschaffen.

1. Europese Raad

1.1. Algemene situering

De Europese Raad startte met een gedachtewisseling met António Guterres, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Hoewel dit gedeelte van de vergadering niet veel weerklank kreeg in de pers, formuleerde de secretaris-generaal wel degelijk een aantal interessante geopolitieke observaties. Daarna ging het natuurlijk ook weer over Oekraïne. Via videoverbinding hield de Oekraïense president Volodymyr Zelensky een toespraak. Tijdens de besprekingen ging het bij het onderdeel Oekraïne vooral over het aanschaffen en leveren van munitie, de problematiek van ontvoerde Oekraïense kinderen, en de problemen met de export van landbouwproducten. Ook de afgelopen dagen haalde die laatste kwestie overigens ruim de media. Daarnaast zijn ook de volgende onderwerpen aan bod gekomen: concurrentievermogen, interne markt, economie en energie. En in navolging van de vorige Europese Raad werd ook het agendapunt migratie opnieuw aangeraakt. Finaal werden ook nog een hele reeks andere punten behandeld. Dit zijn de zogenaamde AOB's (any other business). Hoewel China als dusdanig niet op de agenda stond, kwam dit bij diverse andere punten wel erg uitdrukkelijk aan de orde. Het is dan ook duidelijk dat zich hierover een strategische reflectie opdringt. Daar werd trouwens ook al een aanvang mee gemaakt, niet in het minst omwille van het recente bezoek van zowel president Macron als Commissievoorzitter von der Leyen aan China.

1.2. Organisatorische aspecten

De Europese Raad was dit keer degelijk voorbereid. Het feit dat de voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel, wat onder vuur lag omwille van het enigszins chaotische verloop van de vorige Europese Raad zal daar mee debet aan geweest zijn. Ter verdediging van Charles Michel moet overigens wel erkend worden dat het met name het bezoek van president Zelensky was, dat die Raad wat in het honderd heeft doen lopen. Maar nog los daarvan leeft al een tijdje het aanvoelen dat de staats- en regeringsleiders ter zitting nog te veel tekstuele aanpassingen moeten aanbrengen aan de Raadsconclusies en dat er dus te veel tijd verloren gaat met louter redactionele werkzaamheden. Dat was op deze Europese Raad gelukkig niet het geval. Alles verliep zeer rustig en er moest veel minder gedebatteerd worden over de teksten, wat een indicatie is voor een goede voorbereiding. Maar de goede punten die Charles Michel onmiskenbaar zo gescoord heeft, werden achteraf wat overschaduwd door de berichtgeving over zijn wel bijzonder hoge reiskosten.

Nog in organisatorisch opzicht, kan de spreker meedelen dat hij ook dit keer weer deel uitmaakte van de Belgische delegatie. Ook qua dynamiek verliepen de zaken

ongeveer op dezelfde manier. De Belgische delegatie bestond uit twee delen. Enerzijds het delegatiegedeelte met het kabinet-De Croo en anderzijds het administratief-diplomatieke delegatiegedeelte. Matthias De Moor was onderdeel van dat laatste delegatiegedeelte. De Anticirapportering verliep vlot. Behalve over het agendapunt migratie, kon de spreker alle schriftelijke briefings inzien. Voor wat migratie betreft werd geschermd met het argument dat dit thema volgens het bestaande samenwerkingsakkoord nog een exclusief federale bevoegdheid is. En ook over de Eurotop werd hij niet rechtstreeks gebriefd. Zowel de Vlaamse als de Brusselse vertegenwoordiger dienden die top dus vanuit de 'tweede lijn' te volgen. Op de volgende Europese Raad die doorgaat op 29 en 30 juni eerstkomende, zal Matthias De Moor in principe geen deel kunnen uitmaken van de Belgische delegatie. Overeenkomstig het rotatiebeginsel dat geldt voor de twee plaatsen die zijn voorbehouden voor de deelstaten, zullen Brussel en Wallonië dan deel uitmaken van de delegatie.

1.3. Inhoudelijke elementen

1.3.1. *Overleg met de secretaris-generaal van de VN*

De Europese Raad begon, zoals gezegd, met een gedachtewisseling met de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Die bracht een aantal prangende geopolitieke beschouwingen te berde. Allereerst is er de vaststelling dat de EU naar derde landen toe met een imagoprobleem kampt. Dat aanvoelen leefde sowieso al binnen de Europese Unie, maar wordt nu dus bevestigd. Dat geldt vooral naar arme landen – de zogenaamde Global South – toe. Outreach naar die landen is en blijft dus nodig. Deze eerder negatieve perceptie van de EU heeft duidelijk te maken met de sancties die de EU getroffen heeft tegen Rusland en Wit-Rusland. Daar waar Josep Borrell, de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, formeel stelt dat die sancties geen extraterritoriale impact hebben, lijkt dat voor een aantal landen prima facie toch anders te liggen. Dat maakt die boodschap voor hen bepaald moeilijk verteerbaar. Volgens de secretaris-generaal van de VN is het dan ook zaak om die impact niet te negeren of te onderschatten, maar vooral de Russische agressie tegen Oekraïne te duiden als oorzaak van de sancties en dus als te bekritisieren punt. Men moet de inval van Rusland en meer algemeen de agressie tegen Oekraïne duidelijk benoemen als grondoorzaak van al het leed.

Verder roept António Guterres ook op om de toestand in die arme landen nauwlettend in de gaten te houden en daar ook de nodige steun te verlenen. Het gaat dan in het bijzonder om het halen van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen en het ondersteunen van de algemene economische toestand. Men kan immers niet om de vaststelling heen dat nogal wat van die landen uit the Global South nog altijd de gevolgen van de coronacrisis niet te boven zijn gekomen. Ze hebben daar vaak gewoon de middelen niet voor, en ook de verstrekte ontwikkelingshulp volstaat niet. De secretaris-generaal van de VN dringt dan ook aan op verdere schuldverlichtingen. Dat zou een excellent spoor zijn voor outreach naar die landen toe. Verder zou ook privékapitaal meer en makkelijker zijn weg moeten kunnen vinden naar dergelijke landen.

Matthias De Moor wil hierbij toch ook benadrukken dat het hier echt over perceptie, over een imagoprobleem gaat. De Europese Unie doet immers wel degelijk al heel veel voor en naar die landen toe. De massale levering van coronavaccins is hiervan een goed voorbeeld. Die is weliswaar met enige vertraging op gang gekomen, maar de lidstaten van de EU hebben wel degelijk het leeuwendeel van die vaccins geleverd. En ook in de strijd tegen de klimaatverandering en qua investeringen voor klimaatadaptatie is de EU de belangrijkste partner. Dat alles moet dus zeker meegenomen worden in de boodschap naar die landen.

Het spreekt voor zich dat de VN-secretaris-generaal ook Oekraïne niet onvermeld kon laten. In dat verband stelde hij dat het momenteel nog te vroeg was om met enige kans op succes op te roepen tot een staakt-het-vuren of tot vredesgesprekken. Oekraïne zit immers nog niet in een positie om dergelijke gesprekken aan te vatten. Pas als dat het geval is kan er echt met Rusland gesproken worden. Voor de secretaris-generaal is het daarnaast ook duidelijk dat de Russische agressie veroordeeld moet worden. En hij kwam dat op de Europese Raad ook doen, ondanks zijn rol als VN-secretaris-generaal en dus ook zijn verplichte neutraliteit. Maar de inval in Oekraïne is dermate strijdig met het internationaal recht, dat hij zijn veroordeling daarvan probleemloos wereldkundig kan maken. Dat belet overigens niet dat de Verenigde Naties, waar mogelijk, wel degelijk een belangrijke rol spelen in het faciliteren van gesprekken. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan de Black Sea Grain Deal waardoor export van Oekraïense landbouwproducten via de Zwarte Zee nog altijd mogelijk blijft. En ook over de uitwisseling van krijgsgevangenen lopen er gesprekken via de VN. Idem voor wat betreft de nucleaire veiligheid rond de kerncentrale van Zaporizja en de demilitarisering van die zone.

1.3.2. Chinabeleid van de EU

Ook China is ter sprake gekomen op de Europese Raad. Het vormde weliswaar geen apart agendapunt, maar kwam te berde naar aanleiding van de bespreking van diverse andere agendapunten. De staats- en regeringsleiders waren voordien overigens al geconfronteerd met vragen van de pers over China. Formeel vormde China dus geen agendapunt op de Europese Raad, wat meteen ook verklaart waarom het niet, of toch niet met zoveel woorden, is opgenomen in de Raadsconclusies.

Hoe dan ook luidde de vaststelling – die gedeeld werd door de secretaris-generaal van de VN – dat China voor de EU zowel een concurrent, een partner als een systemische rivaal is. In dat verband riep António Guterres op om toch vooral op dat partnerschap te blijven focussen. Daar moet zeker voldoende energie in gestoken worden. De dialoog met China moet open en transparant gehouden worden. Wat dat betreft had ook Commissievoorzitter Ursula von der Leyen in een speech al gewag gemaakt van zogenaamde ‘islands of opportunity’, waar samenwerking met China mogelijk blijft. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan domeinen als digitalisering, klimaatverandering, nucleaire non-proliferatie en dergelijke meer. Dat zijn voor de Commissievoorzitter evenzovele opportuniteiten om de communicatielijnen met China open te houden. Het is daarbij ook zaak om die dialoog zo transparant mogelijk te houden, kwestie van in deze explosieve tijden alle misverstanden uit te sluiten.

Dit alles belet niet dat we natuurlijk ook niet naïef mogen zijn vis-à-vis China. Er zijn onderhand immers al heel wat alarmsignalen afgegaan. Dat geldt niet in het minst wat de Chinese positie tegenover Rusland en de oorlog in Oekraïne betreft. Wat dat betreft lijkt het er niet echt op dat China – zoals de Europese Unie dat zou willen – Rusland onder druk zet. Idem voor het Chinese vredesplan waarin er duidelijk niet voldoende oog is voor de territoriale integriteit en de soevereiniteit van Oekraïne. Wat daarentegen wel positief is, is dat China op dezelfde lijn zit als de EU voor wat betreft het ontraden van Rusland om gebruik te gaan maken van zijn nucleaire arsenaal. Op dat punt speelt China onmiskenbaar wel een belangrijke en positieve rol.

Los van dit alles kan men er ook niet omheen dat China op een aantal punten wel degelijk agressieve signalen uitstuurt. Daarbij kan op de eerste plaats gedacht worden aan zijn houding tegenover Taiwan. De recente grootschalige militaire oefeningen die Beijing net gehouden heeft zijn tekenend hiervoor. Sommige observatoren menen te mogen stellen dat die reactie, zeker in vergelijking met een aantal gelijksoortige situaties in het verleden, al bij al nog meeviel.

China lijkt, van zijn kant, ook in te zien dat het nuttig is om blijvend de dialoog aan te gaan met de Europese Unie. Daarbij speelt ongetwijfeld ook enig eigenbelang, omdat de EU voor China nog altijd de belangrijkste exportmarkt vormt.

Hoe dan ook kan men niet om de vaststelling heen dat China zich internationaal steeds assertiever begint op te stellen, terwijl het binnenlands steeds restrictiever wordt. Er is dus onmiskenbaar sprake van systemische rivaliteit terwijl China ook zijn ambitie om een wereldmacht te worden niet meer onder stoelen of banken steekt. Het zal voor de EU dan ook zaak zijn om zich daar goed op voor te bereiden en zich daar goed in te positioneren. Dat zal gebeuren via een strategische reflectie, waar men momenteel al volop mee bezig is.

In dat verband laat de spreker opmerken dat de huidige Commissievoorzitter een erg voluntaristische instelling heeft, waarmee ze soms wat de toon pleegt te zetten. Dat is ook nu het geval geweest in de aanloop naar haar recente bezoek aan China (in het zog van president Macron). Ze heeft daar toch een behoorlijk sterke redevoering gehouden, waar ze de puntjes op de i gezet heeft en duidelijk gemaakt heeft dat de Europese Unie zich niet langer naïef zal opstellen tegenover China. Het ging daarbij voor alle duidelijkheid dus niet om een pleidooi voor een volledige ontkoppeling van China. Zulks ware trouwens een behoorlijk onrealistisch scenario, ook al omdat veel van de handelsbewegingen die momenteel plaatsgrijpen tussen China en de Europese Unie, wel degelijk positief uitvallen voor beide partijen en dat zonder inherent risico.

Maar dat laatste geldt niet voor alle contacten tussen de EU en China. Sommige daarvan houden wel degelijk risico's in. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan de uitvoer van gevoelige technologische kennis, met name voor wat technologieën betreft die geschikt zijn voor dual use (civiel en militair gebruik). Wat dat betreft is er een oproep om voorzichtiger tewerk te gaan en om de zaken grondig te screenen. Ook op economisch vlak wil de EU minder afhankelijk worden. Zo onder andere wat betreft de zeldzame aardmetalen die nodig zijn in vele nieuwe technologieën. Een diversificatie van toeleveranciers, dan wel het op poten zetten van een eigen ontginning en productie van dergelijke materialen, dringt zich daarvoor op.

Daarnaast speelt ook de diplomatie een belangrijke rol in het verminderen van het risico binnen de contacten met China. De diplomatieke kanalen moeten er namelijk voor zorgen dat de communicatie transparant blijft, zodat er geen misverstanden kunnen ontstaan. De conclusie uit dit alles is dat er nieuwe afspraken gemaakt zullen moeten worden en dat er nieuwe defensieve economische instrumenten geconcipieerd moeten worden in domeinen als artificiële intelligentie, biotech en dergelijke meer. Veel van die instrumenten zijn er overigens al, maar in sommige sectoren, en dan specifiek in de nieuwere sectoren, is er duidelijk nood aan een update van het instrumentarium.

1.3.3. Oekraïne

Ook Oekraïne kwam vanzelfsprekend weer ter sprake op de Europese Raad. Daar werd bevestigd dat de Europese steun blijvend moest worden voortgezet en dat de EU in dit verband een hechte eenheid moest blijven vormen. Wat dat laatste betreft moet men natuurlijk vaststellen dat er heel recent wel wat scheurtjes zijn gekomen in dat eenheidsfront. Zoals gebruikelijk werd dit punt opnieuw ingeleid met een videocall van president Zelensky, die een wenslijstje had dat zowel kort als krachtig was. Zijn belangrijkste desiderata waren langeafstandsraketten en moderne gevechtsvliegtuigen, die volgens hem noodzakelijk zijn om de situatie op het terrein wezenlijk te verbeteren voor de Oekraïense strijdkrachten. Ook nieuwe sancties tegen Rusland stonden op het verlanglijstje. Dat zou dus het aannemen van een elfde Europees sanctiepakket veronderstellen. Bovendien werd de vraag

gesteld om ergens in de Europese Unie een top te organiseren over het Oekraïense tienpuntenvredeplan. Allicht zal Kiev de komende weken en maanden immers niet de meest geschikte plek vormen voor zo'n conferentie. En de laatste, altijd terugkerende vraag was weerom om de onderhandelingen over de toetreding van Oekraïne tot de EU ten laatste eind dit jaar formeel op te starten.

De belangrijkste beslissing die op de Europese Raad genomen werd met betrekking tot Oekraïne betrof de levering van munitie. Meer bepaald zijn de Europese staats- en regeringsleiders het erover eens geraakt dat de komende twaalf maanden een miljoen eenheden aan artilleriemunitie geleverd moet worden aan Oekraïne. Om dat te bewerkstelligen zal het nodig zijn om gelijktijdig drie sporen te volgen. Eerst zullen de bestaande stocks verder moeten worden aangesproken. Maar doordat die stocks ondertussen al zwaar zijn aangesproken zal het in tweede en derde instantie ook nodig zijn om gezamenlijk munitie aan te kopen en te produceren. Wat de verhoging van de munitieproductie betreft, komt er eind april overigens nog een voorstel van de Europese Commissie. Daarin zal worden opgelijst hoe de Europese defensie-industrie verder ondersteund kan worden met het oog op een verhoogde munitieoutput. Specifiek voor wat dat tweede en derde spoor betreft, wordt ook een soort 'made in Europe'-logica gevolgd, waarbij het Europese geld dat daarvoor wordt uitgetrokken ook naar Europese bedrijven uit de defensie-industrie gaat. Sommige landen zijn daar iets terughoudender in omdat ze daar een verdoken industriepolitiek achter zien. Maar toch kon dat idee op vrij brede steun rekenen.

Een volgend punt dat frequent terugkwam en waarop ook Commissievoorzitter Ursula von der Leyen en premier De Croo zijn tussengekomen, betreft de problematiek van de Oekraïense kinderen die ontvoerd werden naar Rusland. Flink wat kinderen blijken gedeporteerd te zijn naar Rusland, waar men dan hun spoor bijster raakt. Dat vormt logischerwijze een grote bron van onrust en was ook een van de elementen die meespeelden in het uitvaardigen – door het Internationaal Strafhof – van een arrestatiebevel tegen Vladimir Poetin en een van zijn ministers. Het loutere feit dat dat gebeurde, vormt een belangrijk signaal, dat ook impact heeft op de bewegingsvrijheid van de Russische president. Over dit onderwerp zal samen met Polen een conferentie worden georganiseerd. Verder wordt er gewerkt aan manieren om die kinderen te identificeren, op te sporen en terug te brengen naar waar ze thuishoren.

Wat de kwestie van de door president Zelensky en een aantal lidstaten gewenste aanvullende sancties betreft, wijst Matthias De Moor erop dat de appetijt en de beschikbare ruimte daarvoor niet echt groot lijken zijn. Momenteel is er dan ook zeker nog geen sprake van een elfde sanctiepakket, maar er wordt daar achter de schermen wel degelijk rond gewerkt. In dat verband zou bijvoorbeeld ook de diamanthandel in het vizier kunnen komen. Men focust nu vooral op het afdwingen van de al bestaande sancties en op het tegengaan van de omzeiling daarvan. Wat dat laatste betreft komt vooral Turkije in het vizier. De handelsstromen tussen Turkije en Rusland zijn immers enorm toegenomen. Daar zit duidelijk een mechanisme achter dat tot argwaan leidt bij de Europese landen. Nog in dit verband vormen de meststoffen een belangrijk discussiepunt. Zo is ook België tijdens de Europese Raad tussengekomen om te pleiten voor een derogatie op het verbod van export van meststoffen. Dat zou met name een belangrijk signaal zijn naar derde landen toe, via het welke zou kunnen worden aangegeven dat de sancties niet medeverantwoordelijk zijn voor voedseltekorten of problemen bij de voedselproductie. Maar een aantal EU-lidstaten, en dan met name de Baltische staten, willen daar absoluut niet van weten. In het verlengde van hun pleidooi voor nog verregaandere sancties zouden ze willen dat ook meststoffen mee opgenomen worden in het sanctieregime. Ze gaan er daarbij van uit dat er alternatieven zijn voor die meststoffen uit Rusland en Wit-Rusland, omdat er in andere landen, zoals Algerije of Nigeria, voldoende productiecapaciteit is.

Wat betreft militaire steun aan Oekraïne, wordt er door verschillende lidstaten al heel wat materiaal geleverd. Omdat de European Peace Facility daardoor zo goed als opgedroogd was, beslisten de staats- en regeringsleiders tot een top-up ervan ten belope van 3,5 miljard euro. De spreker benadrukt dat de European Peace Facility niet alleen op Oekraïne gericht is, maar bedoeld is om mondiale vredesuitdagingen aan te pakken. Dat beginsel werd met name door Hongarije sterk benadrukt. Van de vermelde 3,5 miljard zou zo 1 miljard naar steun voor Oekraïne gaan, terwijl de rest bedoeld is om globale problemen elders in de wereld aan te pakken. Dat gezegd zijnde wordt er toch behoorlijk actief nagedacht over de manier waarop defensievragen en defensieopdrachten in de toekomst benaderd en gefinancierd moeten worden. In dat verband loopt momenteel dan ook een behoefteanalyse en wordt gekeken hoe een nieuw financieringsinstrument ter bekostiging van gezamenlijke defensieopdrachten er zou moeten uitzien.

Ook Moldavië wordt vermeld in de Raadsconclusies. Dat land wordt door Rusland – in de marge van het Oekraïneconflict – immers op allerlei manieren heel zwaar onder druk gezet. Het gaat dan onder andere over propaganda, over de levering van energie, en over politieke destabilisatie. Vandaar dat de EU een steunpakket uittrekt voor Moldavië. Dat zou best rond zijn voor 1 juni van dit jaar, want dan organiseert Moldavië de bijeenkomst van de European Political Community. Dat is een forum van EU-landen en de EU-vriendelijkgezinde burens dat in 2022 opgericht werd op initiatief van president Macron met het oog op het ontwikkelen van politieke goodwill vis-à-vis de Europese Unie en haar beleid. En dit overlegplatform komt op 1 juni dus voor de tweede keer samen.

Een ander belangrijk gespreksonderwerp waren de zogenaamde solidarity lanes waarlangs de export van graan en andere Oekraïense landbouwproducten richting Europa opengehouden wordt. In concreto behelst dat het verminderen of zelfs helemaal wegvallen van controles op die producten als ze de Europese Unie binnenkomen. Al voor de Europese Raad kwamen er in dit verband alarmsignalen vanuit een aantal buurlanden van Oekraïne. Zowel in Polen, Hongarije als Slowakije werd vastgesteld dat de import van die producten een negatieve impact had op de eigen landbouwsector. Die impact bestond erin dat de prijzen van die landbouwproducten behoorlijk daalden, terwijl ze ook de concurrentie moesten aangaan met producten die volgens een andere (lagere) standaard werden geproduceerd en dus vaak van een lagere kwaliteit waren. Eind 2022 werden al de eerste signalen in die zin kenbaar gemaakt aan de Europese Commissie. En begin dit jaar werd die boodschap nog meerdere keren herhaald. Nu wordt de zaak blijkbaar op de spits gedreven. Dat er verkiezingen zitten aan te komen in Polen zal daar wel niet vreemd aan zijn. De landbouwbevolking vormt in dat land immers nog altijd een belangrijk kiespubliek. De betrokken landen willen compensatie voor het geleden verlies, en willen ook de herinvoering van quota en invoertarieven. Doordat een Europese reactie op zich liet wachten, zijn ze zelf overgegaan tot het instellen van een importverbod op die producten uit Oekraïne. Voor Polen en Hongarije gaat het over een totale importban, voor Slowakije gaat het om een importban op producten die bestemd zijn voor de Slowaakse markt. Transit doorheen Slowakije zou wel mogelijk blijven. Matthias De Moor preciseert dat de zwakte van het systeem net gelegen is bij die transit. Het door de EU uitgewerkte systeem van solidarity lanes is altijd bedoeld geweest om Oekraïense landbouwproducten via doorvoer doorheen de EU toegang te laten houden tot de wereldmarkt en dus ook en vooral tot die landen die zonder deze toegang met voedseltekorten zouden kampen. De facto blijkt dat nogal wat van de Oekraïense graanuitvoer in Polen blijft steken en daar in silo's wordt opgeslagen. Het graan wordt daarna ook op die markt verkocht. Het is voor dat specifieke probleem dat men een oplossing moet uitdokteren. Het is imperatief dat er zeker voor de oogst van de komende zomer voor gezorgd wordt dat het Oekraïense graan echt transiteert doorheen de EU, om ook effectief de markten te bereiken waarvoor het bedoeld is.

De spreker wijst er daarbij op dat deze kwestie ook indicatief is voor een dieperliggend probleem. De Oekraïense vraag om toe te treden tot de Europese Unie, confronteert de EU met een kandidaat-lidstaat waar de landbouwproductie niet alleen erg grootschalig is, maar ook via heel andere standaarden verloopt. Dat de Oekraïense landbouwproductie tot nu toe veel minder geregulariseerd is, wordt door Polen ook mee ingeroepen als argument voor zijn importban. In het Oekraïense graan zouden immers pesticiden zijn aangetroffen, wat toelaat om om redenen van volksgezondheid de import stop te zetten. Allicht zal dat leiden tot een pittige juridische discussie met de Europese Commissie die als enige bevoegd is voor internationale handel. Een eenzijdig door een lidstaat ingestelde importban is in principe dus niet mogelijk, maar om dringende redenen van volksgezondheid kan uitzonderlijk al eens worden afgeweken van dit principe. Bij zo'n unilaterale ban kan natuurlijk ook de vraag gesteld worden naar de effectiviteit van een dergelijke maatregel. De gebannen producten kunnen vanuit andere EU-lidstaten immers nog altijd hun weg terugvinden naar de landen waar restricties zijn opgelegd. Een en andere moet dus allicht eerder geïnterpreteerd worden als een schreeuw om aandacht van een land dat zich voor voldongen feiten gesteld ziet en nu vooral gehoor wil krijgen bij de Europese Commissie en de andere lidstaten voor zijn problemen in de landbouwsector.

Ondanks de vele problemen en het voortduren van de oorlog, wordt ook nog altijd nagedacht over de heropbouw van Oekraïne en de investeringen die daarvoor nodig zullen zijn. Die laatste worden momenteel geraamd op 410 miljard euro over een periode van tien jaar. Het eerste jaar daarvan zou er – rekening houdend met de absorptiecapaciteit van Oekraïne – al nood zijn aan 150 miljard euro. Daartoe werd samen met onder andere de Verenigde Staten en Oekraïne zelf al een Donor Coördination Platform opgericht. De achterliggende idee vanuit de Europese Commissie bestaat erin om investeringen in de wederopbouw van Oekraïne te koppelen aan de eventuele toetreding van dat land tot de EU. De toetredingsgesprekken zouden de nodige hefboomen kunnen opleveren om ervoor te zorgen dat de wederopbouwinvesteringen op een goede manier worden ingezet en er mee toe bijdragen dat Oekraïne de Europese standaarden haalt. Daar wordt momenteel volop over nagedacht. Het is daarbij ook de bedoeling om privékapitaal aan te trekken en commerciële activiteiten aan te moedigen en te ontwikkelen. Voorlopig liggen daar natuurlijk niet al te veel commerciële opportuniteiten, vooral ook omdat de industrieel meer interessante Donbasregio deels verwoest is en ook nog altijd bezet is door Rusland. Dat er nood zal zijn aan een omvattende heropbouw staat buiten kijf. Een derde van de Oekraïense bevolking leeft ondertussen immers onder de armoedegrens. En daarnaast liggen er daar onmiskenbaar ook opportuniteiten. Zo is er een vrij aanzienlijke bevolking die gekenmerkt wordt door lage arbeidskosten en een hoog opleidingsniveau. Investeren in Oekraïne zou dus ook voor de Europese Unie zelf de nodige baten met zich brengen.

1.3.4. Competitiviteit, economie en energie

De thema's competitiviteit, economie en energie konden in een enkele tafelronde worden afgehandeld. De hoger al vermelde goede voorbereiding van de Raadsconclusies was daar mee debet aan. Tijdens dit debat kwamen nochtans flink veel elementen aan bod. Maar heel wat van die initiatieven waren al genomen door de Europese Commissie. Zo onder andere de Critical Raw Materials Act, die ervoor moet zorgen dat de Europese Unie voor een aantal kritische grondstoffen niet langer afhankelijk is van een of luttele partners. Daartoe zouden meer binnenlandse mijnbouwactiviteiten mogelijk moeten worden, wat versnelde vergunningsprocedures veronderstelt. Maar ook de internationale toeleveringsketens zouden meer gediversifieerd moeten worden via internationale partnerschappen. Daarnaast zou – en dat vormt dan de milieucomponent van een en ander – ook gezorgd moeten worden voor meer circulariteit en meer efficiëntie, en zou een daling van de vraag naar die kritische materialen bewerkstelligd moeten worden in de gehele EU. Bij

dit alles mag overigens geen afbreuk gedaan worden aan de bestaande milieu- en sociale normen. Bij versnelde vergunningsprocedures moet dus vooral gedacht worden aan administratieve vereenvoudiging en een grotere personeelsinzet, veel-
eer dan aan een verlaging van de bestaande normen. Dat gezegd zijnde, wordt er toch ook al wel eens gewag gemaakt van 'dossiers van maatschappelijk belang', waarbij de milieunormen eventjes ietwat teruggeschaald zouden worden, waardoor de vergunning iets gemakkelijker verkregen zou kunnen worden.

De Net-Zero Industry Act is nog een ander initiatief van de Europese Commissie dat regelmatig de pers haalt. Hiermee wil men vooral een antwoord bieden op de Inflation Reduction Act (IRA) van de VS. De EU wil hiermee voorkomen dat bepaalde sectoren zich zouden gaan verplaatsen naar de VS omdat het daar beter investeren is. Daarbij moet op de eerste plaats aan de sector van de Cleantech gedacht worden. Met deze maatregel wil de Europese Commissie er meer bepaald voor zorgen dat veertig procent van de productie van technologie die nodig is voor de groene en digitale transitie gebeurt binnen de Europese Unie. Voor Vlaanderen en België is daarbij belangrijk dat ook de klassieke industrieën, de zogenaamde oude industrieën, zoals de staal- en de chemische industrie, daar ten volle in worden meegenomen. Dat gebeurt in het kader van een zogenaamde waardeketenbenadering. Voor de groene en digitale transitie blijft er immers nog altijd staal nodig, dat dan best op een zo groen mogelijke manier geproduceerd wordt. Dat laatste is zeker het geval in Vlaanderen met de site van ArcelorMittal die internationaal erkend is als bijzonder performant op het vlak van ecologische standaarden. Andere landen vroegen dan weer aandacht voor de nucleaire sector die in principe ook onder het net-zeroconcept zou kunnen, en volgens sommigen ook zou moeten vallen. Europees Commissaris Thierry Breton – die zelf wel voorstander is van de nucleaire technologie – heeft in dat verband al laten weten dat hij dat niet als een strategische net-zero technologie kan kwalificeren, omdat er heel veel vergunningsvereisten aan verbonden zijn. Dat staat haaks op het uitgangspunt dat het voordeel van een erkenning als strategische net-zero activiteit net gelegen is in het feit dat er gebruik gemaakt kan worden van versnelde vergunningsprocedures. Zulks is in nucleaire aangelegenheden natuurlijk niet aan de orde.

De staats- en regelingsleiders van de EU-lidstaten verwelkomden ook de duidelijkheid die geschapen werd over de beperkte uitbreiding van het tijdelijke crisis- en transitiekader, die staatssteun blijvend mogelijk maakt in bepaalde sectoren, maar dan sterk beperkt in de tijd. Meerdere landen, waaronder ook België, geven ondertussen toe dat waar staatssteun misschien niet het enige antwoord is, het op sommige vlakken toch wel degelijk deel is van het antwoord.

Een aantal andere initiatieven van de Europese Commissie zijn meer op de lange termijn gericht. Deze door de Commissie gelanceerde voorstellen staan momenteel nog echt in hun kinderschoenen en zullen nog heel wat debat vergen. Daarbij kan wel al vastgesteld worden dat de Europese Commissie maar weinig aandacht lijkt te hebben voor het segment van de kleine en middelgrote ondernemingen. Er gaat disproportioneel veel aandacht naar de grote (multinationale) ondernemingen. Ook blijft men te veel steken in een lappendeken van initiatieven, en wordt er te weinig nagedacht over een overkoepelend, coherent industrieel beleid. Wel zijn er al bepaalde elementen aangehaald waarover in ruime mate overeenstemming bestaat en waar nog veel werven liggen. Zo onder andere het ontbreken op de arbeidsmarkt van vaardigheden die nodig zullen zijn in het kader van de groene en de digitale transitie. Zowel op het vlak van onderwijs en vorming, alsook op het vlak van legale migratie, liggen in dat verband nog heel wat opportuniteiten. Idem voor wat betreft digitalisering, circulariteit en toegang tot kapitaal. Wat dat laatste betreft zijn er overigens al herhaaldelijk oproepen geweest om de interne markt verder te versterken, onder andere via het voltooiën van de kapitaalmarktunie en de bankenunie.

Ook het onderwerp energie kwam aan bod tijdens de Europese Raad. Wat dat betreft is de rust binnen Europa min of meer weergekeerd dankzij de daling van de energieprijzen. Maar het blijft een feit dat de energieprijzen in de EU nog altijd veel hoger liggen dan in de VS. In dat opzicht heeft de EU dus nog altijd af te rekenen met een competitief nadeel. Ook wat de komende winter betreft, kunnen we nog altijd niet volledig gerust zijn. De Chinese economie heeft zich ondertussen immers zo goed als volledig hersteld, wat zeker een impact zal hebben op de vraag, de prijzen en de voorraden. Het zal voor de EU dus zaak zijn om de komende winter goed voor te bereiden, met name door ervoor te zorgen dat de voorraden op tijd zijn aangevuld. Men zal daarvoor de vinger dus goed aan de pols moeten houden.

Ook de hervorming van de elektriciteitsmarkt kwam even te berde. Vanuit België kwam in dat verband de boodschap dat er vooral iets gedaan moest worden aan de prijsvolatiliteit. Daarbij vormt het ontkoppelen van de elektriciteits- en de gasprijs een belangrijk element. De Europese Raad besliste om deze kwestie over te laten aan de vakministers.

Een ander belangrijk punt, dat ook intra-Belgisch wat moeilijk ligt, betreft de internationale handelsakkoorden, en dan met name de ratificatie van de al bestaande akkoorden en het verderzetten en verdiepen van de nog lopende onderhandelingen. Ook de diversificatie van onze handelspartners en dus het zoeken naar nieuwe partners om dergelijke akkoorden mee af te sluiten vormt een aandachtspunt. Dat spoort ook met de bekommernis om de aanvoerstromen van onder andere kritische materialen veilig te stellen via het aanboren van nieuwe leveranciers. Meer algemeen maakt dat natuurlijk ook deel uit van het bredere geopolitieke en geostrategische spel dat momenteel gespeeld wordt. Daarbinnen komt het erop aan om in deze gefragmenteerde wereld zoveel mogelijk partners te binden aan de Europese Unie.

Ook het onderwerp 'economic governance' kwam nog kort aan bod tijdens de Europese Raad. Het ging dan meer bepaald over de regels over begrotingstekort en overheidsschuld. Wat dat betreft is het de bedoeling om tegen het einde van het jaar tot een akkoord te komen, dus nog voor het huidige Europees Parlement zich ontbindt en voor de Europese Commissie aan het einde van haar mandaat komt.

1.3.5. Overige punten

Ook onder de hoofding 'Any Other Business' kwamen daarna nog een aantal punten ter tafel. Op de eerste plaats ging het daarbij over migratie. De bespreking van dit item hield in essentie een verdere opvolging in van de sessie die daar op de vorige Europese Raad al aan gewijd was. Commissievoorzitter von der Leyen had toen immers al een aantal activiteiten toegelicht over migratie, over het versterken van de externe grenzen en over het verbeteren van grensprocedures en procedures voor versnelde terugkeer. En ook de samenwerking met externe partners werd aangekaart.

Wat dat laatste betreft wint met name Tunesië aan belang en aandacht. De toestand in dat land is immers niet bepaald schitterend, terwijl de Tunesische president ook uitspraken gedaan heeft waarin hij migranten in niet geringe mate gediaboliseerd heeft en waarmee hij hen de facto de uitgang gewezen heeft. Het land bevindt zich ook in een zeer moeilijke economische toestand en de onderhandelingen met het IMF over het garanderen van de economische stabiliteit op langere termijn verlopen erg moeilijk. Dit alles heeft ertoe geleid dat er nu al verhoogde migratiestromen vanuit Tunesië naar, onder meer, Italië kunnen worden vastgesteld. Tunesië wordt voor de Europese Unie dus duidelijk een land om op in te zetten, kwestie van zijn economische stabiliteit te ondersteunen. Zo niet dreigt er een grote migratiestroom op gang te komen. In dat verband wijst de spreker erop dat het thema migratie nu al twee keer op rij op de agenda van de Europese Raad heeft gestaan. Dat wijst er toch wel op dat er sprake is van een

zeker momentum om tot een akkoord te komen over het Asiel- en Migratiepact, dat momenteel nog volop wordt besproken.

Ook de betrekkingen met het Verenigd Koninkrijk kwamen nog even aan de orde. Dat naar aanleiding van het positieve momentum dat ontstaan is door het akkoord over het zogenaamde Windsor Framework. Hier is met name belangrijk dat de lidstaten van de EU een verenigd front blijven vormen tegenover het Verenigd Koninkrijk. Het is voor de lidstaten immers zeker nog het moment niet om allerlei bilaterale samenwerkingsakkoorden te beginnen afsluiten met de Britten. Men moet blijven werken via de Brits-Europese Handels- en Samenwerkingsovereenkomst. Zoveel mogelijk domeinen van samenwerking moeten in die overeenkomst ingebracht worden. Op het niveau van de EU dringt zich in dit verband ook een verdere strategische reflectie op over de Europese visie op die samenwerking. Maar er is dus onmiskenbaar sprake van een positief momentum, waarvan – weliswaar zonder overhaasting – zeker gebruik gemaakt moet worden.

2. Eurotop

Op de aansluitende Eurotop kon initieel enige nervositeit vastgesteld worden over de bankensector door de ontwikkelingen rond de Amerikaanse Silicon Valley Bank en de geruchten over enkele Europese banken die in slecht weer terecht gekomen leken te zijn.

Finaal kwamen er geruststellende signalen vanuit de Eurotop. Want 2022 was duidelijk een beter jaar geworden dan men verwacht had, ook omdat men binnen de EU ontsnapt was aan een recessie. En daarmee zit men meteen ook in een goede startpositie voor herstel. Ook was men het erover eens dat er bij het afbouwen van bepaalde steunmaatregelen terdege rekening gehouden moest worden met de aanhoudend hoge inflatie.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkomen van Karin Brouwers

Karin Brouwers wil eerst even ingaan op de kwestie van de gasaankopen voor de volgende winter. Het zal voor de Europese Unie immers nog een hele uitdaging zijn om de gasvoorraden opnieuw aan te vullen. De afgelopen winter zijn de voorraden adequaat gebleken en globaal genomen zijn we die winter behoorlijk goed doorgekomen. In die afgelopen periode heeft men daarvoor gewerkt via een soort platform. Het lid had nu graag vernemen of de lidstaten nog op dezelfde golflengte zitten en dus nog bereid zijn om te blijven gebruikmaken van dat platform. En wat was de houding van België over deze kwestie? Allicht waren we daar voorstander van?

Wat de diverse initiatieven van de Europese Commissie betreft om de Amerikaanse Inflation Reduction Act te counteren, heeft Matthias De Moor onder andere melding gemaakt van de Critical Raw Materials Act en de Net-Zero Industry Act. Maar blijkbaar zou de Europese Commissie ook werken aan een Soevereiniteitsfonds. Zo ergens tegen de zomer van dit jaar zouden de contouren van zo'n Soevereiniteitsfonds moeten uitgetekend zijn. Het zou de bedoeling zijn om hiermee steun te geven aan onze strategische sectoren en tegelijk ook een antwoord te bieden op de lokroep van de IRA. De kernvraag is hier hoe dat fonds precies gespijsd zal worden. Waar zal men de middelen daarvoor halen? En zullen dat effectief ook additionele middelen zijn? Welke pistes circuleren er hierrond en zitten de lidstaten hierover al min of meer op dezelfde golflengte? Bestaat er daarnaast ook al meer duidelijkheid over de sectoren en dus ook over de productieprocessen die hier

gebruik van zouden kunnen maken? Meer in het bijzonder wenst het lid te vernemen of ook voedselproducenten beschouwd zullen worden als een strategische sector en dus in aanmerking zullen komen voor steun uit het Soevereiniteitsfonds.

Karin Brouwers meent begrepen te hebben dat Hongarije het moeilijk had met het door het Internationaal Strafhof uitgevaardigde internationaal arrestatiebevel tegen Vladimir Poetin. Ze had dan ook graag vernomen of de Europese Raad daarover eventueel tot een gezamenlijke – ook door Hongarije onderschreven – uitspraak is gekomen. En betekent dat arrestatiebevel nu ook dat president Poetin wanneer hij zich op EU-grondgebied zou begeven (bijvoorbeeld naar aanleiding van een bezoek aan Hongarije) effectief gearresteerd kan worden? De kwestie is interessant, maar een en ander is waarschijnlijk veeleer hypothetisch van aard.

Met betrekking tot het akkoord over de graanexport had het lid graag vernomen of de graandeal tussen Rusland en Oekraïne nu al dan niet verlengd is geworden. Daar is de spreker niet op ingegaan. Verder kan ze toch wel enig begrip opbrengen voor de bezwaren die de buurlanden van Oekraïne recent geopperd hebben met betrekking tot het destabiliserende effect van het Oekraïense graan op hun eigen landbouwmarkt. De graandeal was immers in de eerste plaats bedoeld om de transit naar de landen van het Zuiden – waar hongersnood dreigde – mogelijk te maken. Deze goedbedoelde piste blijkt nu als onbedoeld effect te hebben dat graan van een andere (lees mindere) kwaliteitsstandaard volop in de Europese Unie zelf verspreid wordt. Op die manier schiet dit mechanisme zijn doel toch wat voorbij.

Dat er door de bemiddeling van de EU een overeenkomst tot stand is gebracht tussen Servië en Kosovo vindt het lid een bijzonder positieve ontwikkeling. Ze hoopt dat hieruit stilaan een verdere normalisatie van de betrekking tussen de twee landen zal voortvloeien. Op termijn kan zo de toetreding tot de Europese Unie een reële mogelijkheid worden. Hoe ziet Matthias De Moor deze zaak verder evolueren en houdt de overeenkomst in kwestie ook een juridische erkenning van de onafhankelijkheid van Kosovo in?

De EU-noodhulp voor de door een aardbeving getroffen gebieden in Turkije en Syrië vindt Karin Brouwers een bijzonder goede zaak. Maar voor wat Syrië betreft moet die hulp noodzakelijkerwijze verlopen via het regime van president Assad. In dat verband had ze graag vernomen of er eventueel op de een of andere manier garanties zijn dat de noodhulp wel degelijk aankomt bij de mensen in de getroffen gebieden. Wordt er mogelijk gewerkt met alternatieve pistes waarlangs men de noodlijdende bevolking rechtstreeks kan bereiken?

1.2. Tussenkomen van Sofie Joosen

Sofie Joosen gaat eerst en vooral in op het organisatorische aspect van de Europese Raden, en dan meer bepaald het binnen de Belgische delegatie geldende rotatiesysteem zoals dat hier werd uiteengezet door Matthias De Moor. Ze benadrukt dat haar fractie het niet eens is met het gegeven dat er maar twee plaatsen worden voorbehouden voor de vertegenwoordigers van de gewesten. Wat N-VA betreft moet er altijd een fysieke aanwezigheid van Vlaanderen zijn. De meerwaarde daarvan is hier al meermaals duidelijk gebleken. Ze had dan ook graag vernomen of er nog beweging zit in deze kwestie, dan wel of het er eerder op lijkt dat het hierbij zal blijven?

Met betrekking tot de kwestie Oekraïne dient vastgesteld dat Polen en Hongarije heel recent de import van Oekraïens graan en een aantal andere landbouwproducten verboden hebben. Ze willen op die manier de eigen landbouwbelangen veiligstellen. Wat zal de reactie van de EU hierop zijn en hoe ziet Matthias De Moor dat verder verlopen? Zal dat bijvoorbeeld op de agenda van de eerstvolgende Europese Raad staan?

Ook de wederopbouw van Oekraïne is hier ter sprake gekomen. In dat verband wijst de spreekster erop dat deze commissie nog maar kort voor het paasreces een werkbezoek aan Polen gebracht heeft. Ook daar kwam dit onderwerp aan bod tijdens de besprekingen. Ze had dan ook graag vernomen in welke mate Vlaanderen eventueel al bezig is met het uitbouwen van een netwerk en met het leggen van contacten met het oog op die wederopbouw.

Met betrekking tot het bezoek van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen aan China kon Sofie Joosen uit de toelichting van Matthias De Moor niet echt afleiden of dit bezoek in eigen naam gebeurde, dan wel plaatsvond namens de EU. Kan hierover wat meer duidelijkheid gegeven worden?

Over migratie blijkt er finaal maar relatief weinig gezegd te zijn, spijs het belang van dit thema. Het lid verwijst in dat verband naar de situatie in Italië waar nog maar eens de noodtoestand werd uitgeroepen. Maar ze had begrepen dat er op de Europese Raad van 9 februari 2023 al een aantal afspraken waren gemaakt. Zo onder andere over een sneller terugkeerbeleid en een betere controle van de buitengrenzen. Welk vervolg wordt er gegeven aan deze afspraken? Is er een timing, en zo ja, welke? Zal deze kwestie hernomen worden op de eerstvolgende Europese Raad?

1.3. Tussenkoms van Johan Deckmyn

Ook *Johan Deckmyn* gaat eerst en vooral in op de kwestie van het rotatieprincipe dat gehanteerd wordt voor de vertegenwoordiging van de deelstaten op de Europese Raad. Dat is een saga die al heel lang aansleept en waarin er ook al wel enige vooruitgang is geboekt. Het is een goede zaak dat Vlaanderen nu toch al aanwezig kan zijn op de bijeenkomsten van de Europese Raad, maar dat dat niet altijd het geval is kan voor de spreker echt niet door de beugel. Voor hem moet Vlaanderen altijd aanwezig zijn. Alleen al door het soortgelijk gewicht van Vlaanderen binnen België is dat de logica zelf. Dit Vlaams Parlement moet daar blijven op aandringen door met de instrumenten die het ter beschikking heeft druk uit te oefenen op de Vlaamse Regering om initiatieven in die zin te nemen. Er valt – na het verdwijnen van de covidrestricties – ook geen enkele valabele reden te bedenken waarom Vlaanderen geen plaats zou kunnen krijgen binnen de elfkoppige Belgische delegatie.

Charles Michel, de voorzitter van de Europese Raad, ligt momenteel blijkbaar onder vuur. Dat kwam vooral door slecht voorbereide vergaderingen van de Europese Raad, en nu ook door blijkbaar behoorlijk exorbitante uitgaven voor reizen. Zijn hierover op Europees niveau al officiële standpunten ingenomen? Met name het Europees Parlement leek zich kritisch te willen gaan opstellen. Is dat ondertussen al gebeurd, of zit dat er nog aan te komen? En is daarover al gecommuniceerd of kijkt men nog even de kat uit de boom?

Met betrekking tot de situatie in Oekraïne wijst het lid erop dat er door een veiligheidslek in de VS recent heel wat strategische informatie wereldkundig is gemaakt. Daartoe behoorde ook belangrijke informatie over de levering van wapens en munitie aan Oekraïne. En heel in het bijzonder zou daar ook moeten uit blijken dat er aan Oekraïense kant een schrijnend tekort aan munitie bestaat. Dat is met name relevant in het licht van de hier aangehaalde Europese discussies over gezamenlijke munitieaankopen. Hij had dan ook graag vernomen of deze gelekte informatie mee te berde is gekomen op de Europese Raad, en zo ja, welke conclusie men daar dan aan verbonden heeft. Het komt hem alleszins onwaarschijnlijk voor dat men dat volkomen genegeerd zou hebben.

Het bevreemdt het lid verder dat de secretaris-generaal van de VN verklaard zou hebben dat hij het te vroeg vindt voor een oproep tot een staakt-het-vuren. Zo'n staakt-het-vuren lijkt hem integendeel altijd relevant te zijn als prelude tot een onderhandelde oplossing. Dat laatste ligt nu weliswaar nog heel moeilijk en allicht

zouden beide partijen ook militair eerst in een zo sterk mogelijke positie willen staan voor ze hun bereidheid tot onderhandelen willen tonen. Maar dat is het soort logica dat men verwacht van de oorlogvoerende partijen en niet van de secretaris-generaal van de VN. Werden hierover op de Europese Raad mogelijk ook bedenkingen geformuleerd?

Wat de graanddeal betreft, stelt het lid vast dat zich vooral in Polen en Hongarije problemen voordoen. De graanprijzen zakken daar immers, omdat het Oekraïense graan in die landen blijkbaar niet louter wordt opgeslagen en doorgevoerd, maar er ook wordt verkocht. Een Poolse minister zou zelfs ontslag genomen hebben over deze kwestie, die meespeelt in de aanloop naar de verkiezingen in het najaar. Voor het lid is het in deze kwestie niet duidelijk hoe de door die landen afgekondigde totale importban te rijmen valt met het openhouden van de mogelijkheid tot transit. Daarover had hij dan ook graag wat meer toelichting gekregen. Wat zijn hier de concrete mogelijkheden en welke pistes worden er bewandeld in dit toch wel bijzonder heikele dossier?

Johan Deckmyn stelt zich ook vragen bij de Europese houding over de 'kolonisatie' van Afrika door Rusland en China. Die beide landen zijn daar actief mee bezig. Zo is er duidelijk sprake van Russische betrokkenheid bij de oorlog in Soedan. De met de strijdende partijen geaffilieerde Wagner-groep zou zwaar betrokken zijn in illegale goudhandel vanuit dat land. En de winsten die daarmee geboekt worden, worden dan weer gebruikt voor de oorlogvoering in Oekraïne. Op die manier is alles dus met alles verbonden. Het lid had dan ook graag vernomen of deze kwestie te berde is gekomen op de Europese Raad?

Met betrekking tot het tegen Rusland ingestelde sanctieregime begrijpt de spreker dat de Baltische staten niet willen weten van een afzwakking van dat regime voor wat de export van meststoffen betreft. Vanuit België, en met name vanuit het Vlaamse bedrijfsleven, wordt daarentegen gepleit voor een meer coulante houding, met name vis-à-vis de Wit-Russische meststoffenindustrie. Heeft België hierover een concreet standpunt ingenomen tijdens de Europese Raad?

Ook de kwestie van de heropbouw van Oekraïne weerhoudt de aandacht van de spreker. Naar aanleiding van het werkbezoek van deze commissie aan Polen is daarover toen al van gedachten gewisseld. In een land als Polen was dat een tamelijk voor de hand liggende zaak. Maar ook bij een bezoek van het bureau van deze commissie aan Noordrijn-Westfalen is dit onderwerp aan de orde gekomen. De regering van dat bondsland blijkt nu al actief bezig te zijn met heropbouwinspanningen in Oekraïne. Er bestaat trouwens ook een website waardoor men vanuit Oekraïne zelf een platform wil bieden voor investeringen in de heropbouw van het land. Een aantal Europese landen is daar ook al op ingegaan (onder andere dus Polen en Noordrijn-Westfalen). Maar luidens de hier zonet verstrekte toelichting zou de Europese Unie de wederopbouwinvesteringen willen koppelen aan de toetredingsonderhandelingen met dat land. En allicht zullen die toetredingsonderhandelingen niet bepaald kort zijn of zeer voorspoedig verlopen. Op die manier zou de heropbouw van Oekraïne dus wel eens heel lang kunnen duren. En hoe zal die Europese opstelling zich verhouden tot de wederopbouwinspanningen van andere landen en de niet meer dan logische druk vanuit Oekraïne om hier zo snel mogelijk te gaan? Daar dreigt men toch op een aantal inherente contradicties te botsen?

Wat het Europese antwoord op de Amerikaanse Inflation Reduction Act betreft, heeft de spreker begrepen dat er een hele waaier aan initiatieven ontplooid zal worden, waaronder de Net-Zero Industry Act. Op zich is het natuurlijk positief dat er überhaupt een antwoord op de IRA geformuleerd wordt, maar het lid stelt zich toch vragen bij de mate waarin de EU echt achter zo'n gezamenlijk antwoord staat. Initieel werd immers vooral vanuit Frankrijk en Duitsland heftig gereageerd tegen de Inflation Reduction Act. De Europese Commissie ging eerst heel erg mee in dat

discours, maar is later wat op de rem gaan staan, om finaal samen met de andere Europese landen tot een minder protectionistisch antwoord op de IRA te komen. In het licht daarvan had Johan Deckmyn graag van Matthias De Moor vernomen hoe de verhoudingen binnen Europa nu liggen met betrekking tot deze kwestie. Staan Duitsland en Frankrijk anders tegenover het nu geformuleerde antwoord dan de overige lidstaten?

2. Antwoorden van Matthias De Moor

Matthias De Moor zal, zoals gebruikelijk, de vragen beantwoorden in de volgorde waarin ze gesteld zijn.

2.1. Antwoorden op de vragen van Karin Brouwers

Er wordt vandaag niet zo veel meer gesproken over gezamenlijke gasaankopen om de eenvoudige reden dat de Europese gasvoorraden zich momenteel nog op een behoorlijk goed niveau bevinden. De situatie is dus veel minder prangend of precair dan pakweg een jaar geleden. Desondanks blijven de Europese lidstaten – waaronder ook België – toch gewonnen voor de praktijk van de gezamenlijke gasaankopen. Dat met name omdat die aanpak vorig jaar zijn nut heeft bewezen. Men komt daardoor immers in een veel sterkere onderhandelingspositie te staan die finaal veel gunstiger voorwaarden oplevert. Er zullen dus allicht maar weinig lidstaten geneigd zijn om weer op eigen houtje gas aan te kopen. De consensus om door te gaan met gezamenlijke gasaankopen is dus algemeen en werd door verschillende lidstaten in verschillende gremia uitdrukkelijk als best practice naar voor geschoven. Hiermee is meteen ook bewezen dat er heel wat kracht kan uitgaan van een eendrachtige Europese reactie. Deze praktijk zal dan ook zeker worden verdergezet.

Van een dergelijke eendracht is nog geen sprake voor wat het Soevereiniteitsfonds betreft. De Europese Commissie moet dat nog verder uitwerken. Het fonds in kwestie kwam overigens vorig jaar al aan bod tijdens de State of the Union van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen. Het is de bedoeling om met bijdragen vanuit de lidstaten een Europese pot geld te spekken die kan gebruikt worden als steun-instrument. Dat de lidstaten dat moeten ophoesten vanuit hun eigen begrotingen vormt al een eerste belangrijke struikelsteen. Verschillende lidstaten zien het niet zitten om opnieuw een Europese financieringsbron mee te spijzen ten koste van hun eigen rekeningen, en dat des te meer omdat ze momenteel nog helemaal geen zicht hebben op de manier waarop die middelen zullen worden verdeeld. Doordat de gesprekken nog niet ver genoeg gevorderd zijn, is het verre van duidelijk welke logica er hier gehanteerd zal worden, laat staan dat men al enig zicht zou hebben op de manier waarop die middelen zullen terugvloeien naar de lidstaten die het systeem gefinancierd hebben. Daar is dus nog heel wat ruimte voor discussie. Het is momenteel dan ook afwachten hoe het voorstel van de Europese Commissie er finaal zal uitzien. Sommige eerder terughoudende lidstaten – waaronder Nederland, België en Denemarken – kijken argwanend toe, maar gaan er wel degelijk van uit dat er zo'n Soevereiniteitsfonds komt. Dat Frankrijk dit idee sterk genegen is, is daar mee debet aan. Het zal dus vooral zaak zijn om hier goed over te onderhandelen, kwestie van de juiste logica in te brengen in het systeem. Momenteel is het dan ook nog te vroeg om te antwoorden op de vraag welke sectoren en welke activiteiten in aanmerking zullen komen voor steun uit het Soevereiniteitsfonds. Er kan zelfs nog niet echt eenduidig worden aangegeven welke richting het zal uitgaan. Dat het Soevereiniteitsfonds er zal komen lijkt dus min of meer vast te staan, wat al een hele evolutie inhoudt ten opzichte van twee Europese Raden geleden, toen verschillende lidstaten formeel en erg actief zijn tussengekomen tegen de idee van zo'n Soevereiniteitsfonds.

Wat de juridische finesses van het arrestatiebevel tegen Vladimir Poetin betreft, moet Matthias De Moor het antwoord schuldig blijven. Maar het is duidelijk dat alle

landen die het mandaat van het Internationaal Strafhof erkennen, dit arrestatiebevel ten uitvoer moeten leggen. In principe klopt het dus inderdaad dat Vladimir Poetin bij pakweg een bezoek aan Brussel in hechtenis genomen zou moeten worden. Maar die waarschijnlijkheid lijkt klein te zijn. Het arrestatiebevel heeft dus wel degelijk een impact op de bewegingsvrijheid van de Russische leider en allicht ook op zijn deelname aan verschillende internationale fora. Nog los van het juridische signaal dat hij aansprakelijk is voor de beslissingen die hij heeft genomen, is het toch vooral opnieuw een stap naar zijn verdere isolement op het internationale toneel. In die zin is het arrestatiebevel van het Internationaal Strafhof dus wel degelijk belangrijk.

Met betrekking tot de Black Sea Grain Deal, kan Matthias De Moor bevestigen dat die verlengd is geworden. Daar waar het oorspronkelijk de bedoeling was om te werken met verlengingsperiodes van zes maanden, is men nu alleen maar kunnen overeenkomen om de zaak te verlengen tot eind mei, beduidend korter dus. Rusland speelt het spel behoorlijk hard, en lijkt niet echt geneigd om nog verlengingen voorbij mei toe te laten. De gesprekken hierover lopen momenteel nog en worden gefaciliteerd door de Verenigde Naties. Dat de gesprekken zo moeilijk verlopen wijst erop dat het lot van de deal onzeker is. Daarnaast loopt ook de concrete uitvoering van het akkoord niet altijd even soepel. Russische oorlogsschepen voeren heel wat controles uit, die voor ernstige vertragingen zorgen. Ondertussen is het hoe dan ook een goede zaak dat die Black Sea Grain Deal überhaupt bestaat. Alles wat langs die weg kan worden uitgevoerd is immers meegenomen. Maar het is dus bang afwachten naar eind mei toe. In afwachting daarvan moeten de gesprekken in elk geval voortgezet worden.

Er is verder onmiskenbaar sprake van een reëel probleem van marktverstoring doordat het Oekraïense graan dat lag opgeslagen in silo's in Polen, Hongarije en Slowakije – en dat inderdaad aan andere standaarden voldoet dan degene die gangbaar zijn in de EU – nu ook op die markten zelf blijkt te komen. Het gaat hier dus zeker niet om gratuite onwil bij Polen of Hongarije. Wat Oekraïne betreft mag men Polen al helemaal niet van enige onwil verdenken. Het was integendeel het eerste land om Oekraïne op alle mogelijke manieren te steunen. Wat nu gebeurt is het gevolg van het feit dat er vanuit de landbouwsector een belangrijk signaal gegeven is, waardoor de politiek de zaak niet langer kon negeren. Het Poolse politieke bedrijf heeft daar dan ook op gereageerd, onder andere intern met het ontslag van een minister, en extern door het aankondigen en effectief instellen van een importban. Deze hele kwestie moet dus gezien worden in het licht van de binnenlandse problemen die zich stellen in een aantal buurlanden van Oekraïne. Bij de Europese Commissie valt dit alles – gezien de bevoegdheidskwestie – natuurlijk wel erg slecht, maar ze blijft in haar reactie toch tamelijk voorzichtig, met name omdat ze erkent dat er zich wel degelijk problemen stellen. Ook beseft de Europese Commissie dat ze allicht iets sneller had moeten reageren toen de betrokken landen het probleem aankaartten en vroegen om oplossingen te bedenken. Het is dus wat afwachten hoe hier juridisch op gereageerd zal worden, en hoe hard de verschillende lidstaten het zullen spelen. Ten gronde stelt zich hier wel degelijk een belangrijke bevoegdheidskwestie en het is zeer de vraag of Hongarije, Polen en Slowakije überhaupt tot dit soort van maatregel kunnen beslissen. Het is met name om zich enigszins daartegen in te dekken dat Polen het argument van de volksgezondheid inroept. De beide partijen maken zich op die manier op voor een eventuele juridische strijd. Daar zullen we ongetwijfeld nog van horen.

Los van deze juridisch-principiële kwestie, is het hoe dan ook duidelijk dat het hier ten gronde over een reëel probleem gaat. Het Poolse optreden in deze kwestie is toch echt wel opvallend. Het land had immers eerder al aan de Europese Unie financiële steun gevraagd uit de landbouwreserve om zijn landbouwgemeenschap te ondersteunen in deze moeilijke tijden. En die financiële steun was ook toegezegd. Zo werd er begin dit jaar al 56 miljoen euro uitgetrokken voor Polen en de

andere lidstaten die grenzen aan Oekraïne samen. Ondertussen was er ook op nieuw sprake van een nieuwe steuntranche van 75 miljoen euro. Naast die financiële steun voor de burens van Oekraïne, waren er ook al onderhandelingen van start gegaan met Oekraïne zelf om na te gaan of die import misschien toch niet iets verminderd moest worden. Het zou daarbij de bedoeling zijn om te focussen op transitimport en om daarvoor een specifiek apart kanaal te scheppen. Kwestie van ervoor te zorgen dat die import niet langer blijft hangen in de transitlanden.

Spijts de op stapel staande financiële steun en de onderhandelingen die lopen met Oekraïne, hebben de betrokken EU-lidstaten vrij plots toch zelf actie ondernomen. Men is letterlijk van de ene op de andere dag van een onderhandelingsscenario overgestapt naar een blokkeringsscenario. Er mag dus redelijk van uitgegaan worden dat Polen met die plotse omslag een krachtig signaal heeft willen geven aan de Europese Commissie, een signaal dat in wezen zelfs neerkomt op een soort noodkreet. Het is voor alle betrokkenen in elk geval duidelijk dat dit probleem dringend een oplossing behoeft en dat men niet gebaat is met verdere overdreven reacties. Volgens de spreker is het zaak om het graan en ook de andere landbouwproducten die daar nu in silo's opgeslagen liggen, van de markten van die lidstaten weg te houden. En dat kan het best gebeuren door het zo snel mogelijk daar weg te krijgen, richting die landen waarvoor het initieel bestemd was.

Wat de stand van de relaties tussen Kosovo en Servië betreft, beaamt Matthias De Moor dat de op handen zijnde normalisering in de Raadsconclusies ten zeerste verwelkomd wordt. Men zal proberen dat te bestendigen door daar voor de beide landen ook de Europese component aan te koppelen. Het continueren van die normalisatie wordt op die manier een *conditio sine qua non* om verder te gaan op het pad van de toetreding tot de EU. Op de vraag in welke mate die normalisatie ook mee de juridische erkenning van Kosovo inhoudt, moet de spreker *hic et nunc* het antwoord schuldig blijven. Hij zal de commissie hierover schriftelijk een aanvullend antwoord proberen te bezorgen.

Qua hulp aan Syrië en Turkije in de nasleep van de grote aardbeving aldaar, heeft de door de EU bijeengeroepen donorconferentie flink wat middelen gegenereerd. Het is nu zaak om die middelen ook op de juiste manier te besteden. Op de vraag hoe een en ander zich verhoudt tot het Syrische regime en of er eventueel andere kanalen zullen kunnen worden bewandeld om die middelen ter plekke te krijgen, moet de spreker het antwoord vooralsnog schuldig blijven. Mocht er daarover meer informatie beschikbaar zijn, dan zal hij die schriftelijk bezorgen aan de commissie.

2.2. Antwoorden op de vragen van Sofie Joosen

Matthias De Moor verklaart het persoonlijk eens te zijn met de bemerkingen die zowel Sofie Joosen als Johan Deckmyn hebben gemaakt over de problemen die voortvloeien uit het feit dat er in de Belgische delegatie maar twee plaatsen worden voorbehouden voor de gewesten, die alle drie geïnteresseerd zijn. Hij heeft nu zelf ook al een paar keer kunnen vaststellen dat aanwezig zijn op de Europese Raad wel degelijk een meerwaarde biedt. De Anticirapportering – die op zich vrij archaisch en onrechtstreeks is – laat toe om, zonder in de eigenlijke vergaderzaal aanwezig te zijn, in real time te reageren op de onderhandelingen die plaatsvinden. Dat gebeurt via een terugkoppeling naar de betrokken kabinetten. Er kan op die manier dus wel degelijk een signaal gegeven worden over de wenselijkheid van een Belgische tussenkomst in deze of gene zin met betrekking tot een welbepaald punt. Als men de ontegensprekelijke meerwaarde van aanwezigheid afweegt tegen de omvang van de delegatie, lijkt het de spreker vrij duidelijk dat het hier in wezen louter een kwestie van politieke wil is. Anderzijds kan ook niet ontkend worden dat de kaarten moeilijker zijn komen te liggen sinds de coronapandemie. Daarvoor kon een delegatie immers gemakkelijk uit negentien à twintig personen bestaan. Ook de federale delegatie en het kabinet-De Croo hebben dus sowieso al moeten

inboeten qua aanwezigheid. Vanuit het kabinet van minister-president Jambon blijft men overigens pleiten voor drie gewestelijke plaatsen in de Belgische delegatie. Maar de spreker heeft zelf geen zicht op de stand van de onderhandelingen daarover. Voor een aantal zaken, zoals het meerjarig financieel kader en de Europese begrotingen, zullen alle drie de deelstaten hoogstwaarschijnlijk wel aanwezig zijn. Wat dat betreft, zal Vlaanderen dus geen enkele sessie missen. Voor het overige is het natuurlijk wel zo dat er ondertussen toch al twee plaatsen worden voorbehouden voor de gewesten, wat al een flink stuk beter is dan de nul plaatsen van enkele maanden geleden. Ook zij die uitgaan van het 'count your blessings'-principe hebben dus ergens wel gelijk. Het zal zaak zijn om hierin stapsgewijs verder vooruitgang te boeken. En in de eventualiteit dat Brussel of Wallonië niet bijster geïnteresseerd zouden zijn in de agenda van de volgende Europese Raad, staat Matthias De Moor alleszins paraat om in te schuiven in de vrijgekomen plaats. Die volgende Europese Raad zal doorgaan op 29 en 30 juni 2023. Een aantal zaken die nu nog actueel zijn, zullen dat dan misschien niet meer zijn. Het is dus afwachten wat er dan precies op de agenda zal staan.

Op de vraag naar Vlaamse betrokkenheid bij de wederopbouw van Oekraïne is het antwoord noodzakelijkerwijze wat dubbel. We werden daarover al gecontacteerd door de Europese Commissie, meer bepaald door DG NEAR (Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations), en ook op de Permanente Vertegenwoordiging werd al een informatiesessie georganiseerd over wat er nu precies verlangd wordt van de lidstaten voor financiële steun, voor investeringen en voor de daar aanwezige opportuniteiten. Wat dat laatste betreft zijn de potentieel geïnteresseerde commerciële spelers er ten gronde nog niet van overtuigd dat er momenteel voldoende opportuniteiten liggen in Oekraïne. Het algemene aanvoelen is dat de risico's nog te groot zijn en dat het dus nog wat te vroeg is om al te gaan investeren. Het privaat engagement blijft dus nog wat achter tegenover de overheidssteun aan Oekraïne, die er al onder alle mogelijke vormen is. Een en ander zal allicht nader geïdentificeerd worden in de daartoe opgerichte werkgroepen.

Ursula von der Leyen bezocht China namens de Europese Commissie en dus niet namens de Europese Unie. Wat zij daar gezegd heeft zet dus wel enigszins de toon, maar is als dusdanig niet formeel goedgekeurd door de Europese lidstaten. In die zin is zij dus geen vertegenwoordiger van de Europese Unie. Ook president Macron vertegenwoordigde overigens de EU niet. Ondertussen is ook de Duitse minister van Buitenlandse Zaken op bezoek geweest in Beijing. Verschillende lidstaten gaan dus de dialoog aan. Maar de eigenlijke strategische reflectie over China op het Europese niveau moet nu opnieuw ter hand genomen worden. En er mag met enige waarschijnlijkheid van uitgegaan worden dat deze reflectie voorwerp van gesprek zal zijn op de volgende Europese Raad.

Wat de voortgang in het migratiedossier betreft, wijst de spreker de commissieleden er eerst op dat dit punt alleszins telkens op de agenda van de Europese Raad staat. Er mag dan ook van uitgegaan worden dat dat ook het geval zal zijn op de volgende Europese Raad van eind juni. Commissievoorzitter von der Leyen had voor de afgelopen Europese Raad een brief opgesteld waarin de al ondernomen stappen werden geëxpliciteerd. Het gaat dan onder andere over het versterken van de buitengrenzen, over het terugkeerbeleid en over de outreach naar partner- en transitlanden toe. Concreet voor wat Tunesië betreft zullen de Belgische en de Portugese premier, op vraag van Josep Borrell, de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, het land bezoeken met het oog op gesprekken en afspraken over de omgang met de migratiestromen. Ook zullen de nodige signalen gegeven worden over het belang van economische stabiliteit in Tunesië zelf, en zal men dienovereenkomstig de Tunesische regering ertoe proberen te bewegen de voorgestelde macro-economische bijstand constructief te aanvaarden.

2.3. Antwoorden op de vragen van Johan Deckmyn

Het veiligheidslek dat zich in de Verenigde Staten heeft voorgedaan, werd niet als dusdanig besproken op de Europese Raad. Maar bij de discussie over de munitieleveringen aan Oekraïne werd vanzelfsprekend evengoed uitgegaan van de vaststelling dat het munitieverbruik aan beide kanten immens groot is, maar dat Rusland proportioneel gezien over de grotere voorraden beschikt. Op dat vlak is er dus een duidelijk onevenwicht. De Oekraïners zelf maken trouwens geen geheim van hun dringende nood aan meer munitie. Ook president Zelensky pleit trouwens continu voor meer leveringen. Voor de rest speelt de veiligheidskwestie waarnaar hier verwezen werd, zich momenteel vooral binnen de VS zelf af. Daar moet men een adequaat antwoord vinden voor de problematische omgang met geheime informatie.

Op de opstelling van VN-secretaris-generaal Guterres als zou het momenteel nog te vroeg zijn voor een staakt-het-vuren, is weinig reactie gekomen, met name omdat de Europese Raad het daarmee eens is. De Europese Unie is er zich van bewust dat Oekraïne – spijts zijn moreel gelijk en spijts het beginsel van de territoriale integriteit en soevereiniteit – momenteel nog niet in een positie is waarin het bij eventuele onderhandelingen veel zou kunnen eisen van Rusland. Pas als het militair veel sterker staat, zal het in staat zijn om zijn logische eisen kracht bij te zetten. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties deelt deze mening. Het feit dat Rusland met zijn inval in Oekraïne manifest gezondigd heeft tegen het internationaal recht, maakt het voor hem ook makkelijker om zich zo – dat wil zeggen niet helemaal neutraal – op te stellen. Men kan er hier immers niet om heen dat (minstens op hoofdlijnen) Rusland de agressor is, en Oekraïne het slachtoffer.

Over het functioneren van Raadsvoorzitter Michel werden op de Europese Raad formeel geen standpunten ingenomen. Zulks gebeurt meer naar aanleiding van gesprekken in de wandelgangen en via artikels in de pers. Dat creëert dan wel een zeker sfeer over diens functioneren. Dankzij de goede voorbereiding van de laatste Europese Raad werd er trouwens ook weer meer in positieve termen over de Raadsvoorzitter gesproken. De Raadsconclusies waren immers op een erg inclusieve manier opgesteld, waarbij alle lidstaten werden gehoord. Het bureau rond Charles Michel (de PEC – President of the European Council) had echt voldoende rekening gehouden met alles wat zich rond de tafel had afgespeeld, waardoor de Raadsconclusies duidelijk met afdoende gevoel voor realiteitszin waren voorbereid. Of er in het Europees Parlement nog bedenkingen leven over het functioneren van Charles Michel, kan Matthias De Moor niet onmiddellijk zeggen. Mochten er in het EP daarover initiatieven in de pijp lijn zitten, dan zal hij dat schriftelijk ter kennis van de commissie brengen.

Over Wat de onbedoelde neveneffecten van de graandeal betreft, verduidelijkt Matthias De Moor dat het voor wat Polen en Hongarije betreft wel degelijk om een volledige importban gaat. Er worden in die landen geen Oekraïense landbouwproducten meer aanvaard, ook niet als ze bestemd zijn voor transit. Want dat transitproducten blijven steken in de doorvoerlanden en er evengoed de markten overspoelen, vormt net onderdeel van het probleem. Vandaar dat men dat onderscheid niet meer wil maken. Voor Slowakije liggen de zaken enigszins anders. Het land heeft zich maar in tweede instantie aangesloten bij de importban, omdat het vreesde dat er door de Poolse en Hongaarse importban nog meer Oekraïens graan in Slowakije zou belanden. Het land is in zijn weigering om import toe te laten overigens ook minder formeel en blijft ook transit nog verder toelaten. Daar ligt dus wel een belangrijke nuance.

Welke piste er daarvoor nu verder gevolgd zal worden is momenteel nog niet duidelijk. De kwestie is immers nog behoorlijk vers. Er is natuurlijk altijd de mogelijkheid dat de Europese Commissie hier een juridische zaak van maakt, maar of de

juridische piste hier echt het meest aangewezen instrument is, is bepaald twijfelachtig. Het zoeken van concrete oplossingen op het terrein is allicht de beste weg. Het moet logistiek en administratief mogelijk gemaakt worden om de kwetsieuzen producten daar weg te krijgen richting hun beoogde eindbestemming.

Met betrekking tot het Afrikaanse continent is het duidelijk dat landen als China en Rusland er in toenemende mate activiteiten ontplooiën en daar ook flinke financiële winsten uit halen. De Europese outreach en het bijhorende Europese narratief richting Afrika is veel minder cru. Men mikt met name op integratie in het Global Gateway-initiatief dat de Europese Unie geformuleerd heeft als antwoord op het Chinese Belt and Road Initiative, via het welke China overal ter wereld infrastructuurprojecten uitrolt. Daar waar de Europese Unie traditioneel en tot voor kort vooral gezien werd als partner voor eerder softe samenwerkingsvormen (onderwijs, gezondheidszorg enzovoort), wil ze nu ook landen gaan ondersteunen bij hun infrastructuurwerken. Men wil het bouwen van bruggen, snelwegen en spoorwegen niet meer overlaten aan China. Met het Global Gateway-initiatief wil de EU zich nu ook op dat domein positioneren en ook effectief een infrastructurele voet aan de grond krijgen in die landen.

Dat moet ook zijn effect hebben op het Europese narratief, op het imago van de EU in die landen. Men wil nu vooral veel meer in de kijker plaatsen wat Europa al allemaal doet qua steun aan Afrika. Alle steunvormen samengenomen is dat behoorlijk wat, maar toch blijft de EU kampen met een imago-probleem. Met name wordt haar nu ook enige hypocrisie verweten. De EU was immers in staat om voor Oekraïne op bijzonder korte termijn aanzienlijke steun vrij te maken, terwijl dat voor andere landen die zich ook in een conflictsituatie bevinden, niet mogelijk blijkt te zijn. Die laatste bekijken het hele Oekraïnegebeuren dan ook met lede ogen en stellen zich de vraag waarom zijzelf uit de boot vallen. Dat aanvoelen leeft nog altijd heel sterk in Afrika en de Europese Unie is zich daar ook zeer bewust van.

Voor wat de kwestie van de export van meststoffen betreft, kan Matthias De Moor bevestigen dat premier De Croo op de Europese Raad voor een versoepeling van het sanctieregime heeft gepleit. Die tussenkomst was deels ingegeven door Vlaamse bekommernissen, maar werd vooral ook beargumenteerd met een verwijzing naar de mondiale voedselveiligheidssituatie. Dergelijk meer omvattend narratief past vanzelfsprekend beter binnen de discussiecontext van een Europese Raad.

De koppeling tussen de wederopbouwinspanningen voor Oekraïne en de toetredingsonderhandelingen met dat land is een visie die – minstens deels – best verdedigbaar is. De logica die de Europese Commissie hier volgt is dat het ene het andere mogelijk moet maken. Dankzij de toetredingsonderhandelingen zou ervoor gezorgd moeten kunnen worden dat de investeringen in de heropbouw op de juiste manier worden ingezet. Zaken zoals fraude en corruptie zouden daardoor ingedijkt moeten kunnen worden. En omgekeerd zouden de investeringen in de wederopbouw er ook moeten toe leiden dat Oekraïne meer klaar is voor toetreding. Die logica is eenvoudig maar niet onfeilbaar. Het kan met name problematisch worden als het ene het andere niet meer helpt. Mocht bijvoorbeeld uit de toetredingsonderhandelingen blijken dat er onvoldoende maatregelen worden genomen tegen corruptie, of mocht blijken dat de rechtsstatelijkheid niet voldoende gegarandeerd is, dan kan ook de wederopbouw in het gedrang komen door twijfel aan het goede gebruik van de financiële middelen. Daar zit potentieel dus wel een zekere valkuil. Wat niet belet dat de combinatie van een controlemechanisme en een 'wortel aan de stok' best wel een valabel idee is, dat stimulerend kan werken voor het hervormingsproces in Oekraïne. Bijkomend wijst Matthias De Moor er nog op dat het tijdspad voor de wederopbouw en het tijdspad voor de toetreding – hoewel beide van lange duur – niet noodzakelijk gelijk zullen zijn. Zowel de Europese Commissie als de lidstaten gaan er immers meer en meer van uit dat, zelfs al mochten de toetredingsonderhandelingen eind dit jaar beginnen, het nog vele jaren zal duren

voor Oekraïne effectief kan toetreden. Oekraïne heeft immers immens veel werk voor de boeg om te voldoen aan alle toetredingsvereisten. Men wil daar van EU-kant ook eerlijk in zijn tegenover Oekraïne.

De spreker bevestigt dat men met de Net-Zero Industry Act een antwoord wil bieden op de Inflation Reduction Act. Het gaat daarbij vooral over het ondersteunen van Cleantechsectoren. Meer bepaald wil men er langs deze weg voor zorgen dat die sectoren de investeringen die ze in normale tijden (en zonder IRA) in Europa zouden doen, ook daadwerkelijk in Europa blijven doen. De discussies daarover zijn nog maar net begonnen. De Europese Commissie heeft een aantal voorstellen gelanceerd, zoals de Net-Zero Industry Act en de Critical Raw Materials Act, die door de band genomen positief onthaald werden door de lidstaten. Maar er is wel nog heel veel studievoorbehoud over de te ondersteunen sectoren. Het zou de bedoeling zijn om een en ander af te ronden tijdens het Belgische voorzitterschap, maar in afwachting daarvan zullen er ongetwijfeld nog pittige discussies gevoerd worden.

Afsluitend vraagt *Johan Deckmyn* nog enige verdere verduidelijking bij de link die gelegd wordt tussen de heropbouwinspanningen voor Oekraïne enerzijds en de toetredingsonderhandelingen met dat land anderzijds. Daar zit ongetwijfeld een zekere logica in, maar het systeem kan op zich nooit sluitend zijn omdat de EU niet het monopolie heeft op de wederopbouw van Oekraïne. Er lopen in dat verband nu zelfs al initiatieven vanuit EU-landen of deelstaten. En ook derde landen zullen daarvoor allicht de nodige inspanningen leveren.

Matthias De Moor antwoordt dat bij de EU toch wel de ambitie leeft om een en ander te gaan coördineren. Zo is er ondertussen effectief een donorcoördinatieplatform opgericht om de verschillende hulpstromen in kaart brengen en daar ook een soort logica met aansluitend narratief in aan te brengen. En binnen dat platform leeft ook wel een zekere consensus over de instrumentalisering van de toetredingsonderhandelingen. Het gaat dus niet over een formele koepelorganisatie die alle initiatieven bundelt, maar eerder een koppelingsmechanisme dat naast een hefboomfunctie voor de investeringen meteen ook de zaken op het niveau van de Europese standaarden brengt. Op die manier komt men tot een win-winsituatie. Het ene staat het andere dus zeker niet in de weg. Maar omgekeerd vormt het goede verloop van de wederopbouw op zich ook geen garantie op toetreding. Er is dus een koppeling, maar ze is niet absoluut.

De *commissievoorzitter* dankt *Matthias De Moor* voor de uitgebreide toelichting en voor zijn antwoorden op de vele vragen van de commissieleden. Ze kijkt al uit naar de discussie over de visienota van de Vlaamse Regering over een versterkte concurrentiekracht van de Europese industrie (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1569/1) op de commissiebijeenkomst van 2 mei 2023, waar *Matthias De Moor* een uiteenzetting zal geven over de stand van zaken op Europees niveau. De week daarop volgt VLEVA met het standpunt van het middenveld over dit thema. Dit alles moet het parlement voldoende materiaal geven om verder te debatteren en te gepasten tijde – dat wil zeggen tijdens het Belgische EU-voorzitterschap – aanbevelingen te formuleren richting Europa. Op die manier kunnen deze commissie en dit parlement wegen op de Europese besluitvorming.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Karin BROUWERS
Johan DECKMYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DG NEAR	Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations
EU	Europese Unie
IMF	International Monetary Fund
IRA	Inflation Reduction Act
PEC	President of the European Council
VLEVA	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
VS	Verenigde Staten